

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 28.11.2021
Kabul Tarihi / Date Accepted : 10.12.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 31.12.2021
e-ISSN : 2636-8838
DOI : 10.51576/yegah.1029575

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

CİNUÇEN TANRIKORUR'UN NIKRİZ KÂRÇE'SİNİN MÜZİKAL UNSURLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

BAŞ, Ahmet Hakan¹

ÖZ

Ud virtüözü ve besteci Cinuçen Tanrıkorur Türk müziğinde yirminci yüzyılın önemli isimlerinden biri olarak bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı bestecinin Nikriz Kârçe'sini müzikal unsurlar açısından inceleyip, ortaya çıkan bulgular yardımıyla bestecinin bu formu işleyiş şeklini ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda ud virtüözlüğünün yanında, Türk müziğine kazandırmış olduğu yüzlerce eserle tanınan Cinuçen Tanrıkorur'un, kâr'lardan daha kısa olarak bestelenen bir form olan kârçe formunda bestelemiş olduğu Nikriz Kârçe'si, nazım şekli, vezin bilgileri, bölümlerindeki yapısal özellikler, cümlelerindeki yapısal özellikler, ezgi yapılarına ait özellikler, kurgusu ve icra akışı gibi müzikal unsurlar açısından değerlendirilerek incelenmiştir. Çalışmada betimsel tarama yönteminden, eser incelemesi için ise "Gülçin Yahya Eser Tahlili" ve "Gülçin Yahya Biçim Tahlili" yönteminden faydalanılmıştır. Ayrıca bestecinin araştırma örneğine

1. Öğr. Gör. Dr. Ahmet Hakan BAŞ, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi/ Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği ABD, ahmethakanbas@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-7156-4466>

dahil olan eseri amaçlı olarak seçilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; Nikriz Kârçe isimli eserin 6 bölüm ve 12 cümleden oluştuğu, bestecinin eserinde kullanmış olduğu ezgilerle, besteyi makam tarifine uygun olarak anlamlı bir şekilde işlediği, klasik uslûbu eserinde ön planda tuttuğu, makamın seyir özelliklerini dikkate alarak özgün bir eser ortaya çıkardığı görülmüştür. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda bestecinin diğer eserlerinin de incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk müziği, Cinuçen Tanrıkorur, Makam, Kârçe, Eser Tahlili.

AN EXAMINATION OF CİNUÇEN TANRIKORUR'S NİKİRİZ KÂRÇE IN TERMS OF MUSICAL ELEMENTS

ABSTRACT

Cinuçen Tanrıkorur, an oud virtuoso and composer, is regarded as one of Turkish music's most prominent figures of the twentieth century. The main goal of this study is to evaluate the composer's Nikriz Kâre in terms of musical elements and to demonstrate how the composer worked with this form using the findings. In this context, Nikriz Kâre composed in the form of the kâre, which is a shorter form than the kar's, by Cinuçen Tanrıkorur, who is known for his hundreds of works that he brought to Turkish music, has been examined in terms of musical elements such as verse form, rhythm information, structural features in its sections, structural features in its sentences, features of melody structures, composition and performance flow. In this study, the descriptive screening method and "Gülçin Yahya's Work Analysis" and "Gülçin Yahya's Analysis Type" methodologies for the analysis of the work were used. Furthermore, the composer's work, which is included in the research sample, was chosen on purpose. According to the findings of the study, the work Nikriz Kâre is divided into 6 sections and 12 phrases. With the melodies he has used in his work, the composer has processed the composition in a meaningful way in accordance with the maqam description, he has kept the classical style in the foreground in his work, and he has created an original work by taking into account the maqam rhythm characteristics. It is suggested that future studies should look into the composer's other works.

Keywords: Turkish music, Cinuçen Tanrıkorur, Maqam, Kâre, Artifact analysis.

GİRİŞ

Türk müziği bestecilerinin bestecilik özelliklerinin ortaya çıkarılması, makamları eserlerinde işleyiş yöntemlerinin belirlenmesi, onları diğer bestecilerden ayıran özelliklerin tespit edilmesi nedeniyle hem eserleriyle ilgili, hem de yaşamları ile ilgili çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Türk müziği bestecilerinin, bestecilik tekniklerinin ve öneminin ortaya çıkarılması açısından, eser incelemeleri belirleyici bir unsurdur. Bu incelemeler bir bütün olarak kapsamlı bir araştırma içerisine dahil edilmelidir. Bestecilerin sözlü eserlerinde ise, usûl, biçim, makam ve güfte incelemeleri, yapılacak çalışmanın kapsamı içerisinde bilimsel açıdan değerlendirilmelidir (Oter, 2012: 165).

Türk müziğinin önemli bestecilerinden biri olarak kabul edilen Cinuçen Tanrıkorur'un pek çok besteciye ve ud icracısına kendine özgü tavrıyla ilham verdiği bilinmektedir. Besteci, icracılık özellikleri, taksimlerinde kullandığı zengin melodiler ve sıradışılığı ile hem kendi döneminde, hem de sonraki dönem icracılarının icraları üzerinde etkili olmuştur. Çok erken yaşlarda ud ile tanışması, Türk müziğini erkenden tanınmasına vesile olmuş, bu durum onun besteci ve icracılığına yansımıştır (Özdemir ve Öner, 2011: 325).

Bestecinin Türk müziğinin birçok formunda beste yaptığı bilinmektedir. Bu formlardan biri olan ve aynı zamanda incelenen bu eser, bestecinin Nikriz makamında bestelemiş olduğu tek kârçe olduğu için, araştırmanın konusuna dahil olan kârçe formunun açıklanmasına gerek duyulmuştur. Aşağıda bu formun özellikleri açıklanmıştır.

Kârçe Formu: Kârçe formunun Türk müziğinin din dışı formları arasında yer alan, sözlü olarak bestelenen bir form olduğu bilinmektedir. Kârçe formunun tanımı ve özellikleri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir;

Bu form Klasik Türk müziğinde kâr formunun daha küçüğü olarak bilinir. Farsçada küçük kâr anlamına gelen bu form, kâr'ların küçük ve kısa olanlarına verilmiş addır (Öztuna, 2006: 433).

“Kârçe formunun târihî sürecine bakıldığında tam olarak ne zaman oluşturulduğu bilinmese de 17. yy'da Şeştâri Murad Ağa'nın (1610-1673) güftelerini farsça olarak bestelemiş olduğu Bûselik

makamındaki Muhammes Kârçe'sinden hareketle, bu formun meydana getirilmesinin de bu tarihlere dayandığı söylenebilir” (Kaçar ve Destegül, 2020: 254).

Bestecinin Nikriz Kârçe'si müzikal unsurlar açısından incelenmeden önce Nikriz makamı Özkan'a (1984) göre açıklanmıştır.

Nikriz Makamı: Rast perdesinde karar veren mürekkeb (bileşik) makamlardan biri olan Nikriz makamının özelliklerini Özkan (1984) aşağıdaki şekilde tarif etmiştir.

Durak Perdesi: Rast perdesidir.

Seyri: İnici-çıkıcı olmakla beraber bazen çıkıcı olarak kullanılır.

Dizisi: Yerinde Nikriz beşlisine Nevâ perdesi üzerinde, bir Rast dörtlüsünün eklenmesi ve yerinde Nikriz beşlisine Nevâ perdesi üzerinde bir Buselik dörtlüsünün eklenmesinden meydana gelmiştir.

The image displays two musical staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The first staff is divided into two sections: 'Yerinde Nikriz Beşlisi' and 'Nevâ'da Rast Dörtlüsü'. The notes are: T (quarter), S (quarter), A12 (quarter), S (quarter), T (quarter), K (quarter), S (quarter). The second staff is also divided into two sections: 'Yerinde Nikriz Beşlisi' and 'Nevâ'da Buselik Dörtlüsü'. The notes are: T (quarter), S (quarter), A12 (quarter), S (quarter), T (quarter), B (quarter), T (quarter).

Nota 1 Nikriz Makamı Dizileri.

Güçlü Perdesi: Nevâ perdesi yarım karar perdesidir. Nevâ perdesi üzerinde Rast veya Buselik çeşniyle yarım karar yapılır (Özkan, 1984: 384).

Yeden Perdesi: Bakiye diyezli fa Irak perdesidir. Tam karar esnasında önemlidir.

Asma Karar Perdeleri: Hicaz ailesindeki Hüseyni perdesinde Uşşak'lı Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde çeşnisiz asma kararlar bu makamda da yapılır. Bunun yanı sıra Dügâh perdesinde Hicaz çeşniyle, Segâh perdesinde Segâh ve Ferâhnak çeşnili veya Segâh üçlüsüyle asma kararlar yapılabilir.

Genişlemesi: Bu makamda tiz tarafta genişleme pek olmaz. En çok genişleme pest taraftan yapılır. Tiz taraftan bazen Nevâ'daki Rast veya Buselik beşlisini dizi şeklinde uzatmakla genişleme yapılabilir (Özkan, 1984: 385).

Cinuçen Tanrıkörur'un Hayatı

Araştırmanın bu bölümünde bestecinin hayatı ile ilgili önemli bölümlere yer verilmiştir.

Türk müziğinin önemli bestecilerinden ve ud virtüözlerinden biri olarak bilinen Cinuçen Tanrıkörur 20 Şubat 1938- 28 Haziran 2000 tarihleri arasında yaşamıştır. Zaferşan ve Adalet Tanrıkörur'un oğludur (Öztuna, 2006: 374).

1938'de İstanbul'da doğan sanatçı, İtalyan lisesini bitirdi. Yükseköğrenimini Mimar Sinan Üniversitesi mimarlık bölümünde tamamladı. Müzik eğitimine 3 yaşında ailesinde ses eğitimi alarak başladı. Kendi imkanlarıyla nota yazmayı, beste yapmayı ve ud çalmayı öğrendi (Ak, 2018:517).

Besteciliğe erken yaşlarda başlayıp, 14 yaşında ilk besteleri olan Ferahnâk makamında bir saz semâisi ve sözleri Fuzuli'ye ait, şarkı formunda, devrihindi usûlünde Şevkefza makamında bir sözlü eseri 1952 yılında besteledi. Tanburi Cemil Bey, Yorgo Bacanos, Yesâri Asım Arsoy ve Emin Ongan ile çalıştı (Yurdacan, 2019: 378).

İmar-İskan bakanlığında yüksek mimar olarak görev yaparken 1966 yılında Ankara Radyosu'nun açtığı sınavı kazanarak TRT kurumuna geçiş yaptı ve bu kurumda farklı görevlerde bulundu. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, Amerika Birleşik Devletleri, Hindistan ve daha başka ülkelerde konser faaliyetlerinde bulundu ve yarışmalara katıldı. Paris'teki bir yarışmada bestelediği Mevlevî âyini ile madalya aldı (Özalp, 1986: 193-194).

Besteci Türk müziğine yaptığı özgün çalışmalarla, kendine özgü çalış üslûbuyla katkı sağlamış sanatçılardan biri olarak görülmektedir. Onun bu özellikleri farklı araştırmacılar tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

Cinuçen Tanrıkörur; yirminci yüzyılda makam müziğine pek çok bileşen üzerinden yön vermiş, Türk kültür ve müzik hayatında yer almış en önemli kişilerinden biri olmuştur (Levendoğlu, 2020: 155).

Titizlikle hazırlamış olduğu Ud metodu TRT büyük ödülünü kazanmıştır. Bu başarı sanatçının şöhretinin başlangıcıdır. Kendi çabalarıyla öğrendiği Ud'da bir teknik geliştirmiş, teknik anlamda başarılı bir udi olmuştur (Öztuna, 2006: 374).

Kültür, musiki ve buna benzer çeşitli konularda 100'ün üzerinde (Özakalın, 2019; Kaçar ve Destegül, 2020) makale yazdığı, 500'ün üzerinde Türk müziğinin çeşitli formlarında eserler bestelediği ve altı adet kitap yazdığı bilinmektedir.

Problem Durumu

“Bir eserin tahlili aynı zamanda bestekâra ait bestecilik özelliklerinin de tahlili anlamına gelmektedir” (Kaçar, 2020: 39).

Türk müziğinde bestelenmiş olan sözlü eserlerin incelenmesinin, bestecilerin bestecilik özellikleri ile ilgili fikir vermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Eser, bestecinin Nikriz makamında bestelemiş olduğu tek kârçe olduğu için, bu anlamda önemli görülmektedir.

Sözlü eser incelemeleri kapsamında bestecilerin sözleri, makama uygun bir şekilde nasıl işlediğini görmek anlamında araştırmacılar tarafından önemli çalışmalar yapılmıştır. Araştırmanın konusu ile doğrudan bağlantılı çalışmalar incelenmiş ve aşağıda belirtilmiştir.

Türk müziği eserlerinin incelenmesi konusuyla ilgili çalışmalar; (Sönmez, 2001; Karaduman, 2010; Akgün, 2011; Akdeniz ve Akbulut, 2012; Oter, 2012; Ulusoy, 2017; Akdeniz, 2018; Geboloğlu, 2018; Köroğlu ve Karaman, 2019; Özakalın, 2019; Esen ve Akıncı, 2020; Gülmez, 2020; Yücel ve Taşçeşme, 2020; Yücel, 2020; Tuluk ve Karataş, 2020; Kaçar ve Destegül, 2020) olarak sıralanabilir.

Yapılan bu çalışmalar çerçevesinde, bestecinin Nikriz Kârçe'si müzikal unsurlara dayanarak incelenmek istenmiş, onun bu sözel eserindeki farklı yönler ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaçla; “Nikriz Kârçe isimli eserin müzikal özellikleri nelerdir?” sorusu problem cümlesi olarak belirlenmiştir.

Bu problem cümlesi kapsamında alt problemler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

1. Eserin nazım şekli ve vezin bilgileri nelerdir?
2. Eserin bölümlerindeki yapısal özellikler nelerdir?
3. Eserin cümlelerindeki yapısal özellikler nelerdir?
4. Bölüm içinde yer alan ezgi yapılarına ait özellikler nelerdir?
5. Ezgi-Usûl-Güfte kullanımlarına ait eser kurgusu nasıldır?
6. Eserin icra akışı nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Cinuçen Tanrıkörür'un Nikriz Kârçe'sini nazım şekli, vezin bilgileri, bölümlerindeki yapısal özellikler, cümlelerindeki yapısal özellikler, ezgi yapılarına ait özellikler, kurgusu ve icra akışı gibi müzikal unsurlar açısından inceleyip, ortaya çıkan bulgular yardımıyla bestecinin bu formu müzikal açıdan işleyişini ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu eserle ilgili daha önceden herhangi bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle, araştırma önem arz etmektedir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, literatür taraması sonucunda TRT repertuvarında tespit edilen, Türk müziğinde bestelenmiş olan 16 adet "Kârçe" formu oluşturmaktadır. Örneklemi ise; güftesi Hârûn Ögmüş'e, bestesi Cinuçen Tanrıkörür'a ait Nikriz makamındaki Kârçe oluşturmuştur.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türk müziğinde kârçe formuna yönelik olup aşağıdaki sınırlılıklar içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Örneklemi oluşturan Nikriz Kârçe'nin incelemesi;

- Nazım şekli ve vezin bilgileri,
- Cümlelerdeki yapısal özellikler,
- Bölümlerdeki yapısal özellikler,
- Ezgi yapılarına ait özellikler,
- Eser kurgusu,
- Eserin icra akışı ile ilgili incelemeler ile sınırlandırılmıştır.
- Ayrıca bu eserin biçimsel incelemesi sadece bölüm ve cümleler ile sınırlı tutulmuştur.

YÖNTEM

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeye çalışan araştırma modelidir (Karasar, 2017: 109). Yapılan literatür taraması sonucunda bestecinin kendi eliyle yazdığı Nikriz Kârçe'sinin tek nüshasına TRT arşivinden ulaşılmış, eserin bazı yerlerinde nota çıktısından kaynaklı perde ve ölçü düzeltmeleri yapılması gerektiğinden eser araştırmacı tarafından Finale nota yazım programı kullanılarak tekrar notaya alınmış ve incelemesi yapılmıştır. Eserin incelenmesinde “Gülçin Yahya Eser Tahlili Yöntemi” ve “Gülçin Yahya Biçim Tahlili Yöntemi”nden, makam incelemelerinde ise İsmail Hakkı Özkan'ın Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri isimli eserinden faydalanılmıştır. Bu yöntemler çerçevesinde eserin söz yapısı ile ilgili nazım şekli ve vezin bilgileri, eserin bölümlerindeki yapısal özellikleri ile ilgili olarak bölümler, cümleler, eserde kullanılan lâfızlar, saz payları ve aranağmeler, eserin cümlelerindeki yapısal özellikler ile ilgili usûl ve makamın kullanımı, bölüm içinde yer alan ezgi yapısının özellikleri ile ilgili saz paylarının, lâfızların, köprülerin işleniş biçimi incelenmiştir. Eser kurgusu ile ilgili olarak ise cümle ve bölümlerin sıralanış biçimi, güftenin cümlelerin içerisinde kaç ölçü olarak ezgilendirildiği, usûl ve usûl geçkileri, saz payları ve köprüleri, makam seyirleri, eser icra akışı ile ilgili olarak ise bölümler arası geçişler, dönüşler, tekrarlar, saz ve söz trafiği incelenmiştir. Bu yöneme göre eser içerisindeki özellikler aşağıdaki semboller doğrultusunda gösterilmiştir.

Gülçin Yahya Biçim Tahlili Yönteminde bölümler, Romen rakamları ile I, II, III, IV gibi sembollerle gösterilmiştir. Cümleler büyük harfler A, B, C, Ç gibi harflerle belirtilmiştir. Mısralar, 1.m, 2.m, 3.m gibi sembollerle tanımlanmıştır. Nikriz Kârçe'de her bir mısra bir cümleyi oluşturmaktadır. Bu nedenle cümleyi ifade eden büyük harflerin altına mısra numaraları yazılmıştır. Yöntemde usûl (u), ölçü (ö), saz payları (sp), lâfızlar (lz), ara nağmeler (an), köprüler (k) gibi sembollerle ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra cümlelerin, saz paylarının ve köprülerin uzunluklarını net olarak belirlemek için kesirli sayı $\frac{6}{8}$ gibi ifadeler kullanılmıştır.

Ayrıca, bestecinin araştırma örneğine dahil olan eseri, amaçlı olarak seçilmiştir. Bu seçilme yöntemi, olasılı, seçkisiz olmayan, belli özelliklere sahip, bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istenildiğinde kullanılan bir özelliktir (Büyüköztürk ve diğ., 2019: 92).

BULGULAR

Bu bölümde, güftesi Hârûn Öğmüş'e ait, bestesi Cinuçen Tanrıkörur'a ait olan "Nikriz Kârçe" müzikal unsurlar açısından incelenmiştir.

Düyek usûlüyle yazılan eserin orijinal nüshasında metronomu ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Eser bilgileri aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Form: Kârçe

Usûlü: Düyek

Beste: Cinuçen Tanrıkörur

Güfte: Hârûn Öğmüş

Eserin Nazım Şekli ve Vezin Özellikleri

Cinuçen Tanrıkörur'un araŝtırmaya konu olan Nikriz makamında ve Kârçe formunda yazmış olduğu tek eserin güftesinin Hârûn Öğmüş'e ait olduğu tespit edilmiştir. Cinuçen Tanrıkörur bu eseri 14 Mayıs 1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde tedavi gördüğu dönemde bestelemiştir.

Nikriz Kârçe'nin gazel nazım şekliyle yazıldığı görülmektedir. Güfte içerisinde 5 beyit ve 10 adet mısra tespit edilmiştir.

Güftesi gazel türünde yazılan, bestecinin Nikriz Kârçe'sinin güftesindeki tef'ilelerin bölünmesi sonucu eserin vezin bilgileri ortaya çıkarılmıştır. Bu verilere göre güftenin 8 mısrasının Mefâilün/Feilâtün/ Mefâilün/Fâlün kalıbında, 2 mısrasının ise Mefâilün/Feilâtün/ Mefâilün/Fâilün kalıbında olduğu tespit edilmiştir. Taktî aruzla yazılmış bir mısranın ölçüsünü bulmak için, mısraları oluşturan sözcüklerdeki heceleri, nokta ve çizgiyle işaretlemeye ve kalıplara bölmektir (Gariboğlu, 1979, s.4). Şiirin güftesi aşağıdaki şekildedir. Güftedeki mısraların taktî'si aşağıdaki gibi bölünmüştür.

Akardı gön / lüm olup bir / şelâle dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -
 Ferîd-i asr / olan ol nev- / nihâle dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -
 Bu âlem ây / u nücûmiy / le başka a / lem di
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -
 Sarardı her / gece mehtâ / bı hâle dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -

ME FÂ Î LÛN	FE Î LÂ TÛN	ME FÂ Î LÛN	FÂ' LÛN	4 / 4 / 4 / 2
-------------	-------------	-------------	---------	---------------

Tablo 1. İlk İki Beyitin Tâkti'si

Bir öyle rind / idim endî / şe-î cihan / dan uzak
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -

ME FÂ Î LÛN	FE Î LÂ TÛN	ME FÂ Î LÛN	FÂ Î LÛN	4 / 4 / 4 / 3
-------------	-------------	-------------	----------	---------------

Tablo 2. Üçüncü Beyitin Birinci Dizesinin Tâkti'si

Ne mâle bak / mış idim nē / menâle dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -
 Visâle er / mediğim gam / değildi am / mâ ki
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -
 Girerdi böy / lece zâlim / vebâle dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -

ME FÂ Î LÛN	FE Î LÂ TÛN	ME FÂ Î LÛN	FÂ' LÛN	4 / 4 / 4 / 2
-------------	-------------	-------------	---------	---------------

Tablo 3. Üçüncü Beyitin İkinci Dizesinin ve Dördüncü Beyitin İlk İki Dizesinin Tâkti'si

Melûl ü Nâ / fiz'in_ardım/ ca peyrey ol / mış idik
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -

ME FÂ Î LÛN	FE Î LÂ TÛN	ME FÂ Î LÛN	FÂ Î LÛN	4 / 4 / 4 / 3
-------------	-------------	-------------	----------	---------------

Tablo 4. Beşinci Beyitin Birinci Dizesinin Tâkti'si

Bir aşk u şevk / ile Hârun / Kemâl'e dev / rinde
 . - . - . - . - . - . - . - . - . -

ME FÂ Î LÛN	FE Î LÂ TÛN	ME FÂ Î LÛN	FÂ' LÛN	4 / 4 / 4 / 2
-------------	-------------	-------------	---------	---------------

Tablo 5. Beşinci Beyitin İkinci Dizesinin Tâkti'si

Bölümlerdeki Yapısal Özellikler

Nikriz Kârçe isimli eserin biçim özellikleri incelendiğinde 6 farklı bölümden oluştuğu görülmektedir. Eserde her bölümde 2 adet cümleye, toplamda ise 12 adet cümleye yer verildiği

görülmüştür. Kârçe'nin; I., II., III., IV., V. ve VI. bölümleri düyek usûlünde olup; toplamda 6 bölümden oluşmuştur.

I. Bölüm: Birinci bölümde iki adet mısra kullanılmış ve A ve B cümleleri meydana getirilmiştir. A cümlesini meydana getiren birinci mısranın dördüncü ölçüsünde bir vuruşluk saz payı kullanılmıştır. B cümlesini meydana getiren ikinci mısranın dördüncü ölçüsünde bir vuruşluk (Ah) lâfzı kullanılmıştır.

II. Bölüm: İkinci bölümde eserin üçüncü ve dördüncü mısraları mevcuttur. C ve Ç cümlelerinden meydana gelen bu bölümün dördüncü, altıncı ölçüsünde ve onuncu ölçüsünde bir vuruşluk saz payı kullanılmıştır.

III. Bölüm: İkinci bölüm ile üçüncü bölüm arasında sekiz ölçülük aranağme kullanılmıştır.

IV. Bölüm: Sekiz ölçülük saz payından sonra başlayan dördüncü bölüm eserin beşinci ve altıncı mısraları kullanılarak oluşturulmuştur. F ve G cümlelerinden oluşturulan bu bölümün dördüncü ölçüsünde iki vuruşluk (ah) lâfzı kullanıldığı görülmektedir.

V. Bölüm: Ğ ve H cümlelerinin oluşturmuş olduğu beşinci bölümde yedi ve sekizinci mısralar kullanılmıştır. Bu bölümün altıncı ölçüsünde üç vuruşluk bir saz payı kullanılmıştır.

VI. Bölüm: Bu bölüm eserin dokuzuncu ve 10. mısralarından oluşmuş; I ve İ cümlelerini içermektedir. Bu bölümün dördüncü, altıncı ölçülerinde bir vuruşluk saz payı kullanılırken, 10. ölçüsünde ise bir vuruşluk (ah) lâfzı kullanıldığı görülmektedir.

Cümlelerdeki Yapısal Özellikler

Nikriz Kârçe isimli eserde toplamda 12 adet cümle tespit edilmiştir. Bölümler açısından incelendiğinde her bölümde iki adet cümle bulunduğu görülmektedir. Bu cümlelerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan veriler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

A cümlesi düyek usûlünde yazılmış ve Nikriz makamındadır. Cümlede Nikriz makamı dizisi içerisinde Nevâ perdesinde Buselik dörtlüsü gösterilmiştir. Ayrıca Çargâh (si#) perdesi altere ses olarak kullanılıp Nevâ perdesinde asma kalış gösterilmiştir. Cümlenin süre ve uzunluk değeri incelendiğinde $5 \frac{6}{8}$ değerinde olduğu görülmektedir.

B cümlesi de A cümlesi gibi düyek usûlünde yazılmış ve Nikriz makamındadır. Cümlede Eviç perdesinde Segâh çeşnişi gösterilmiş, ayrıca hüseyni perdesinde uşşak dörtlüsü gösterilmiştir.

Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Nevâ perdesinde Buselik çeşnisi ile yarım karar edilmiştir. Süre ve uzunluk değeri 6 tam ölçü değerindedir. B cümlesi ezgi yapısı olarak incelendiğinde A cümlesine göre daha uzun olduğu görülmektedir.

C cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; Hicaz makamında olduğu görülmektedir. Cümle Segâh perdesi ile başlamış, ardından cümlede Nim Hicaz ve Nevâ perdeleri kullanılarak Müsteâr çeşnisi gösterilmiştir. Diğer ölçülerde Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz asma kalışlar yapılmıştır. Hicaz makamında bestelenmiş olduğu görülen C cümlesinin süre ve uzunluk bakımından $5 \frac{4}{8}$ değerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Ç cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; cümlede Nikriz makamında olduğu tespit edilmiştir. Cümle içerisinde Rast perdesinde Nikriz çeşnisi ile karar edilmiştir. Cümlede süre ve uzunluk değeri incelendiğinde $5 \frac{6}{8}$ değerinde olduğu görülmektedir.

D cümlesinin aranağme olarak yazıldığı ve bu cümlede Segâh makamına geçki yapıldığı tespit edilmiştir. Segâh makamı dizisi sesleri ile makam içerisinde Eviç perdesinde Segâh çeşnisi gösterilmiştir. D cümlesinin süre ve uzunluk bakımından $3 \frac{6}{8}$ değerinde olduğu görülmektedir.

E cümlesinde Segâh makamı dizisi sesleri ile makam içerisinde Eviç perdesinde Segâh çeşnisi gösterilmiştir. E cümlesinin süre ve uzunluk bakımından 4 tam ölçü değeri olduğu tespit edilmiştir.

F cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; Segâh makamında olduğu görülmektedir. Cümlede Segâh çeşnisi sesleri içerisinde Çargâh perdesinde asma kalış, Segâh perdesinde Segâh çeşnisi ile Dik Hisar perdesinde asma kalış, Nevâ perdesinde hicaz dörtlüsü ile asma kalış yapıldığı görülmektedir. Segâh makamında bestelenmiş olduğu görülen F cümlesinin süre ve uzunluk bakımından 6 tam ölçü değeri olduğu anlaşılmaktadır.

G cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; Segâh makamında olduğu görülmektedir. Cümlede Segâh makamı dizisi sesleri ile Nevâ perdesinde asma kalış yapıldığı görülmektedir. Segâh makamında bestelenmiş olduğu görülen G cümlesinin süre ve uzunluk bakımından 6 tam ölçü değeri olduğu anlaşılmaktadır.

Ğ cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; Cümlede Nevâ perdesinde buselik çeşnisi yapıldığı görülmektedir. Nim Hicaz perdesi çeşninin yedeni olarak kullanılmıştır. Çargahta çargah çeşnisi yapıldığı görülen görülen Ğ cümlesinin süre ve uzunluk bakımından $5 \frac{2}{8}$ değerinde olduğu anlaşılmaktadır.

H cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; cümlenin Nikriz makamında olduğu görülmektedir. Cümlede Nikriz makamı dizisine geçki yapılmış, Rast perdesinde Nikriz beşlisi içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış; devamında ise Çargâh (si#) perdesi altere ses olarak kullanılıp Nevâ perdesinde asma kalış gösterilmiştir. H cümlesinin süre ve uzunluk bakımından 6 tam ölçü değerinde olduğu anlaşılmaktadır.

I cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; cümlenin Hicaz makamında olduğu görülmektedir. Cümle Segâh çeşnisi ile başlamış olup, hicaz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış yapılmıştır. I cümlesinin süre ve uzunluk bakımından $5\frac{4}{8}$ değerinde olduğu tespit edilmiştir.

İ cümlesi düyek usûlünde yazılmış olup; Nikriz makamında olduğu görülmektedir. Cümlede Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış yapılmış, Rast perdesinde Nikriz beşlisi ile karar edilmiştir. İ cümlesinin süre ve uzunluk bakımından 6 tam ölçü değerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Bölüm İçinde Yer Alan Ezgi Yapılarına Ait Özellikler

Lâfız kavramı eser içerisinde Ah, Aman, Of, Vay, Hey kelimelerine verilen isimlerdir. Klasik formlar için önemli olan Ah, Aman, Hey, Of, Vay gibi lâfızlar, terennüm dışında kullanılıp, formun belirleyici bir özelliği olmaktadır (Kaçar, 2020, s.27).

“Ah” Lâfzı

Eserin güftesinde herhangi bir lâfız bulunmadığı, bestekâr tarafından sonradan esere eklendiği görülmektedir. Eserde (ah) lâfzı dışında başka bir lâfız kullanılmadığı tespit edilmiştir. Eserdeki lâfızların kullanımları aşağıdaki gibi görülmektedir;

Eserin I. bölümünün A cümlesinde herhangi bir lâfız bulunmamaktadır. I. bölümün B cümlesinde yer alan (ah) lâfzı ise dörtlük nota değerinde düyek usûlünün “teek” hecesinin yerine gelecek şekilde 2. dizenin sonuna yerleştirilmiştir. “Ferîd-i asr olan ol nev-nihâle devrinde (ah)” Acem perdesine denk gelen bu “ah” lâfzının usûl darbını doldurarak esere farklı bir duygu kattığı düşünülmektedir.

Eserin IV. bölümünün F cümlesinin sonuna yerleştirilen (ah) lâfzı ikilik nota değerinde düyek usûlünün “Düm-Teek” hecesinin yerine gelecek şekilde 5. mısranın sonunda yer almaktadır. “Bir öyle rind idim endişe-i cihandan uzak (ah)” Dik Hisar perdesine denk gelen bu “ah” lâfzının usûl darbını doldurarak eserin ezgi yapısına destek verdiği düşünülmektedir.

Eserin VI. bölümünün İ cümlesinin sonuna yerleştirilen (ah) lâfzı dörtlük nota değerinde düyek usûlünün “Teek” hecesinin yerine gelecek şekilde 10. mısranın sonuna denk gelmektedir. “Bir aşk u şevk ile Hârûn Kemâl'e devrinde (ah)” Dik Kürdi perdesine denk gelen bu “ah” lâfzının usûl darbını doldurarak eser içerisinde farklı bir müzikal anlam bıraktığı görülmektedir.

Bestecinin Nikrîz Kârçe'si incelendiğinde toplamda 3 adet (ah) lâfzı kullanıldığı görülmektedir.

Saz Payları

Saz payı eser içerisinde güftenin olmadığı bölümlerde, bir aranağme kadar uzun olmayan, sadece sazların icra edeceği paylardır (Kaçar, 2020, s.29).

Nikrîz Kârçe isimli eserin içerisinde yedi adet saz payı bulunduğu görülmüştür.

1.sp'nın, A cümlesinin dördüncü ölçüsünün son darbında yer aldığı tespit edilmiştir. Cümlede yer alan saz payının, bir adet noktalı 16'lık, bir adet 32'lik ve bir adet 8'lik değerden oluştuğu görülmektedir. Bu saz payında Dik Kürdi, Dügâh ve Dik Kürdi perdeleri yer almaktadır.

Nota 2. 1. Saz Payı.

2.sp'nın, C cümlesinin dördüncü ölçüsünün son darbında yer aldığı görülmüştür. C cümlesinin dördüncü ölçüsünde yer alan saz payının, iki adet 16'lık ve bir adet 8'lik değerden oluştuğu görülmektedir. Bu saz payında Dügâh, Rast ve Dügâh perdeleri yer almaktadır.

Nota 3. 2. Saz Payı.

3.sp'nın, C cümlesinin son ölçüsünün son darbında yer aldığı görülmüştür. C cümlesinin sonunda yer alan saz payının, bir adet 4'lük değerden meydana geldiği görülmektedir. Bu saz payında Dik Kürdi perdesi yer almaktadır.

Nota 4. 3. Saz Payı.

4.sp'nın, Ç cümlesinin dördüncü ölçüsünün son darbında yer aldığı görülmüştür. Ç cümlesinin dördüncü ölçüsünün sonunda yer alan saz payının, bir adet noktalı 16'luk, bir adet 32'lik ve bir adet 8'lik değerden oluştuğu görülmektedir. Bu saz payında Dik Kürdi, Dügâh ve Dik Kürdi perdeleri yer almaktadır.

Nota 5. 4. Saz Payı.

5.sp'nın, Ğ cümlesinin son ölçüsünde yer aldığı görülmüştür. Ğ cümlesinin sonunda yer alan saz payının, bir adet 8'lik sus, beş adet 8'lik değerden oluştuğu görülmektedir. Bu saz payında Yegâh, Hüseyinâşîrân, Acemaşîrân, Rast ve Dügâh perdeleri yer almaktadır.

Nota 6. 5. Saz Payı.

6.sp'nın, I cümlesinin dördüncü ölçüsünün son darbında yer aldığı görülmüştür. I cümlesinin dördüncü ölçüsünün sonunda yer alan saz payının, bir adet 4'lük değerden oluştuğu görülmektedir. Bu saz payında Rast perdesi yer almaktadır.

Nota 7. 6. Saz Payı.

7.sp'nın, I cümlesinin altıncı ölçüsünün son darbında yer aldığı görülmüştür. G cümlesinin sonunda yer alan saz payının bir adet 4'lük değerden meydana geldiği görülmektedir. Bu saz payında Dik Kürdi perdesi yer almaktadır.

Nota 8. 7. Saz Payı.

Araştırmanın bulgularına göre; Nikrîz Kârçe isimli eserin içerisinde 7 adet saz payı yer aldığı tespit edilmiştir.

Köprü

Köprü, eser içerisinde bölümleri, cümleleri birbirine bağlayan, klasik eserlerde genellikle sıra seslerden meydana gelen, saz eserlerinde sıra sesler ya da arpej olarak da karşımıza çıkabilecek küçük say paylarıdır (Kaçar, 2020, s.29).

1.k'nün, aranağmenin dördüncü ölçüsünün son darbında yer aldığı tespit edilmiştir. D cümlesinin sonunda yer alan köprünün, dört adet 16'lık değerden meydana geldiği görülmektedir. Bu saz payında Eviç, Neva, Acem ve Eviç perdeleri yer almaktadır.

Nota 9. 1. Köprü.

Ezgi-Usûl-Güfte Kullanımlarına ait Eser Kurgusu

Nikrîz Kârçe'de, usûl, ezgi ve mısralar ile ilgili bilgiler, eser kurgusu tablosunda ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Eserdeki cümlelerin ölçü sayısı, usûlü, mısraların yer aldığı bölüm adları, saz payları ve köprü gibi eser kurgusunun içerisinde yer alan bütün unsurlar nota üzerinde de gösterilmiştir. Ayrıca eser kurgusu tablosu üzerinde, cümleler içerisindeki makam seyirleri de açıklanmıştır.

Nikrîz Kârçe isimli eserin bölümlerinin eser kurgusu aşağıda tablolar ile gösterilmiştir.

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
I	Nikriz	8/8u-5 $\frac{6}{8}$ ö	Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Nevâ perdesi üzerinde Buselik dörtlüsü. Çargâh (si#)
		(A) <u>1.sp 8/8u-</u> $\frac{2}{8}$ ö 1.m	perdesi altere ses olarak kullanılıp Nevâ perdesinde asma kalış.
		(B) (ah) lz-2.m	Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde hüseyni perdesinde asma kalış. Eviç perdesinde Segâh çeşnisi ve hüseyni perdesinde uşşak dörtlüsü. Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Nevâ perdesinde buselik çeşnisi.

Tablo 5. Nikriz Kârçe 1. Bölüm Eser Kurgusu.

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
II	Nikriz	8/8u-5 $\frac{4}{8}$ ö	Hicaz makamı dizisi sesleri içerisinde Nim Hicaz ve Nevâ perdeleri kullanılarak müsteâr çeşnisi, hicaz makamı dizisi sesleri üzerinde Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz asma kalışlar.
		(C) <u>2.sp 8/8 u-</u> $\frac{2}{8}$ ö <u>3.sp 8/8 u-</u> $\frac{2}{8}$ ö 3.m	
		(Ç) <u>4.sp 8/8 u-</u> $\frac{2}{8}$ ö 4.m	Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde çeşnisiz asma kalışlar. Rast perdesinde Nikriz çeşnisi ile karar.

Tablo 6. Nikriz Kârçe 2. Bölüm Eser Kurgusu.

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
III	Segâh	8/8u- 3 $\frac{6}{8}$ ö (D) k 8/8u- $\frac{2}{8}$ ö An	Segâh makamına geçki, Segâh makamı dizisi sesleri ile eviç perdesinde Segâh, Nevâ perdesinde buselik çeşnileri.
		8/8u- 4ö (E) An	Segâh makamına geçki, Segâh makamı dizisi sesleri ile eviç perdesinde Segâh, Nevâ perdesinde buselik çeşnileri.

Tablo 7. Nikriz Kârçe 3. Bölüm Eser Kurgusu.

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
IV	Segâh	8/8u- 6ö (F) (ah) lz-5.m	Segâh çeşnisi sesleri içerisinde çargâh perdesinde asma kalış. Segâh perdesinde Segâh çeşnisi sesleriyle Dik Hisar perdesinde asma kalış. Nevâ perdesinde hicaz dörtlüsü ile asma kalış.
		8/8u- 6ö (G) 6.m	Segâh makamı dizisi sesleri ile Nevâ perdesinde asma kalış.

Tablo 8. Nikriz Kârçe 4. Bölüm Eser Kurgusu.

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
		8/8u- 5 $\frac{2}{8}$ ö	Nevâ perdesinde buselik çeşnisi, çargâhta çergâh çeşnisi.
	Segâh	(Ğ) 5.sp 8/8 u- $\frac{6}{8}$ ö	
		7.m	
V		8/8u- 6ö	Nikriz makamı dizisine geçki, Rast perdesinde Nikriz beşlisi içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış. Çargâh (si#) perdesi altere ses olarak kullanılıp Nevâ perdesinde asma kalış.
	Nikriz	(H) 8.m	

Tablo 9 Nikriz Kârçe 5. Bölüm Eser Kurgusu

Bölüm Sayısı	Makam Adı	Cümle Yapısı	Makam Seyri
		8/8u- 5 $\frac{4}{8}$ ö	Altere ses olarak Dik Kürdi perdesi yerine Segâh perdesi kullanımı. Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış.
		(I) 6.sp 8/8 u- $\frac{2}{8}$ ö	
VI	Nikriz	7.sp 8/8 u- $\frac{2}{8}$ ö 9.m	
		8/8u- 6ö	Nikriz makamı dizisi sesleri içerisinde Dik Kürdi perdesinde asma kalış. Rast perdesinde Nikriz beşlisi ile karar.
		(İ)	
		(ah) lz-10.m	

Tablo 10. Nikriz Kârçe 6. Bölüm Eser Kurgusu.

Eser içerisindeki ezgi kullanımları ile ilgili incelemelerde Özkan'ın (1984) eserinden faydalanılmıştır. Bestecinin eser içerisindeki ezgi kullanımlarına bakıldığında; Özkan'ın (1984) Nikriz makam tarifi ile bağlantılı olarak;

- Nevâ'da Buselik çeşnili asma kararlar,
- Segâh perdesinde Segâh ve Ferâhnak çeşnili asma kararlar,
- Nim Hicaz ve Dik Kürdi perdelerinde çeşnisiz asma kararlar yaptığı görülmektedir.

Ayrıca bestecinin eser işleyişinde, araştırmada kullanılan makam tarifiyle bağlantılı olarak Nevâ'da Rast hariç, gelenekte yapılan çeşnileri eserinde kullandığı görülmektedir. Bu anlatımdan farklı olarak eserde Segâh, Nim Hicaz ve Nevâ perdeleri kullanılarak müsteâr çeşnisi yapıldığı da tespit edilmiştir. Bu bulgulardan da anlaşılacağı üzere bestecinin Nikriz Kârçe'sinde, Nikriz makamını geleneksel makam tarifine uygun bir şekilde işlediği görülmektedir. Klasik üslûbun ön planda olduğu bu eserde makamın seyir özellikleri dikkate alınmış ve besteci tarafından özgün bir eser ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Kârçe formunda cümlelerin ayrımı, Yavaşca'nın (2002) Türk Müsikisi'nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri isimli eserinde, Kaçar ve Destegül'ün (2020) araştırmasında beyitin mısralarına göre yapılmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında, beyitin her bir mısrası bir cümle, her bir beyit ise bir bölüm olarak nitelendirilmiştir. Bulgularda cümle ve bölümler ile ilgili yapılan tespitler bu çalışmalar gözönünde bulundurularak yapılmış, ortaya çıkan veriler ise bu çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Eserin İcrâ Akışı

Nikriz Kârçe isimli eserin icrâ akışı aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

$8/8u-5 \frac{6}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- 6\ddot{o}$		
I (A) 1.sp_____ + (B)				
1.m	(ah) lz-2.m			
$8/8u- 5 \frac{4}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- 5 \frac{6}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$
II (C) 2. sp _____ + 3. sp _____ + (Ç) 4.sp _____				
3.m	4.m			
$8/8u- 3 \frac{6}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- 4\ddot{o}$		
III (D) k_____ + (E)				
An	An			
$8/8u- 6\ddot{o}$	$8/8u- 6\ddot{o}$			
IV (F) + (G)				
(ah) lz-5.m	6m			
$8/8u- 5 \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{6}{8} \ddot{o}$	$8/8u- 6\ddot{o}$		
V (Ğ) 5.sp_____ + (H)				
7.m	8.m			
$8/8u- 5 \frac{4}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- \frac{2}{8} \ddot{o}$	$8/8u- 6\ddot{o}$	
VI (I) 6.sp_____ + 7.sp_____ + (İ)				
9.m	(ah) lz-10.m			

Tablo 11. Nikriz Kârçe İcrâ Akışı.

Nikriz Kârçe

Düyek

Güfte: Hârun Öğmüş
Beste: Cinuçen Tanrıkörur

I A 1.m $\frac{8}{8}$ u-5 $\frac{6}{8}$ ö

III **D**
An
8/8u-3 $\frac{6}{8}$ ö
(Saz...)

8/8u-4 ö
E
An

IV **F**
(ah) lz-5.m
8/8u-6ö
Bir öy le rind i dim en di şe i ci han dan u
zak ah ci han dan u zak

8/8u-6ö
G
6.m
Ne mâ le bak mış i dim ne me nâ le dev rin
de ne me nâ le dev rin de

V **G**
7.m
8/8u-5 $\frac{2}{8}$ ö
Vi sâ le er me di ğim gam de ğil di am mâ
ki gam de ğil di am mâ ki (Saz...)

8/8u-6ö
H
8.m
Gi rer di böy le ce zâ lim ve bâ le dev rin
de ve bâ le dev rin de

8/8u- 5 $\frac{4}{8}$ ö
VI I
9.m

Me lül ü Nâ ti zi nar dın ca pey rev ol muşı

6.sp 8/8 u $\frac{2}{8}$ ö

dik (Saz) pey rev ol muş i dik (Saz)

8/8u- 6ö
i
(ah) lz-10.m

Bir aşk u şev ki le Hâ run Ke mâ le dev rin

(SON)

de âh Ke mâ le dev rin de

(ağır...)

Nota 10. Nikriz Kârçe.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgulardan elde edilen verilere göre ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir. Eserin nazım şekli ve vezin bilgileri ile ilgili sonuçlara bakıldığında; güftesinin gazel türünde yazıldığı, güftedeki tef'ilelerin bölünmesi sonucu eserin 8 mısrasının Mefâilün/Feilâtün/ Mefâilün/Fâ'lün kalıbında, 2 mısrasının ise Mefâilün/Feilâtün/ Mefâilün/Fâilün kalıbında olduğu ortaya çıkmıştır. Bölümlerdeki yapısal özellikler ile ilgili sonuçlara bakıldığında; eserin düyek usûlünde yazılmış 6 farklı bölümden oluştuğu, eserde her bölümde 2 adet cümleye, toplamda ise 12 adet cümleye yer verildiği ortaya çıkmıştır. Cümlelerdeki yapısal özellikler ile ilgili sonuçlara bakıldığında; eserde toplamda 12 adet cümle kullanıldığı, bu cümlelerde ise Nikriz makamı haricinde Hicaz ve Segâh makamlarının kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Cümlelerin 6 ölçü olarak bestelendiği, 4. cümleden sonra 8 ölçülük aranağme kullanıldığı, kullanılan bu aranağmenin ise arasındaki köprü sebebiyle 4'er ölçülük iki ayrı cümleden oluştuğu ortaya çıkmıştır.

Bölüm içinde yer alan ezgi yapılarına ait özellikler ile ilgili sonuçlara bakıldığında;

Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde bestecinin Nikriz Kârçe'sinde, 7 adet saz payı, 1 adet köprü, 3 adet (ah) lâfzı kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Eserde kullanılan 1. sp; 2 perdeden, 2. sp; 2 perdeden, 3. sp; 1 perdeden, 4. sp; 2 perdeden, 5. sp; 5 perdeden, 6. sp; 1 perdeden, 7. sp; 1 perdeden oluşmuştur. Eser içerisinde yer alan 1. k'nün ise 3 perdeden oluştuğu görülmüştür. Eserde kullanılan saz paylarının usûlü tamamlamak, cümle ve bölümleri birbirlerine bağlamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Eserde yer alan 7 adet saz payından, bir ve dördüncüsü ile, üç ve yedincisinin birbiriyle aynı olduğu, geriye kalan 3 adet saz payının ise birbirinden farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu saz paylarının altı tanesinin bir 4'lük nota değerine eşit olarak kullanıldığı, diğerinin ise üç adet 4'lük nota değerine eşit olduğu görülmektedir. Eser içerisindeki (ah) lâfızları, usûlü tamamlamak için ve eserin güftesine anlam katmak için besteci tarafından esere sonradan eklendiği görülmüştür. Bestecinin Nikriz Kârçe'si 10 mısradan oluşmuş, eserin içerisinde (ah) lâfzı (3 adet) dışında lâfız kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Bestecinin Nikriz Kârçe'sinde kullanmış olduğu ezgilerle, Nikriz makamını geleneksel makam tarifine uygun bir şekilde işlediği görülmektedir. Klasik uslûbun ön planda olduğu bu eserde makamın seyir özellikleri dikkate alınarak besteci tarafından özgün bir eser ortaya çıkarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türk müziğinde eser incelemeleri ile ilgili çalışmalar yapılmasının, bestecilerin farklı özelliklerinin ortaya çıkarılması açısından gerekli olduğu, ayrıca bu alanda yapılacak olan çalışmaların yeni bestecilere yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. Bu tarz çalışmaların devam ettirilmesi, alana ait diğer bestecilerin eserlerinin incelenmesi önerilmektedir. Eser incelemelerinde farklı yöntemlerin kullanılmasının, araştırmacıların bakış açılarını genişletebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak, A. Ş. (2018). Türk Müsikîsi Tarihi. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
- Akdeniz, A., & Akbulut, Y. (2012). Zeki Arif Ataerğın'in dilkeşhaveran makamında bestelemiş olduğu 2 eserin makam, usûl ve ezgisel yönden incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (31), 401-417.
- Akgün, E. (2011). *Alâeddin Yavaşça'ya ait trt repertuvarında yer alan kürdîlihiczakâr makamındaki sözlü eserlerin makamsal analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Bilimleri Anasanat Dalı, Erzurum.
- Akdeniz, A. (2018). Cinuçen Tanrıkörür'a ait bayâtî-araban âyîn-î şerîfi'nin ilk peşrev, son peşrev ve son yürük semâî'sinin makâm ve geçki bakımından incelenmesi. Electronic Turkish Studies, 13 (10), 737-748.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Gariboğlu, K. (1979), Edebiyat Bilgileri (Batı'da ve Bizde Edebi Akımlar), İstanbul: Ser Ofset Basımevi, 8. Baskı.
- Geboloğlu, B. (2018). Mesud Cemil Bey'in saz eserlerinin makamsal analizi. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 13 (2), 305-315.
- Gülmez, K. (2020). *Yorgo Bacanos' un Taş Plaklardaki Gazel Eşliklerinin Teknik ve Makamsal Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Performans Anasanat Dalı, İstanbul.
- Esen, M. A., & Akıncı, A. (2020). Suzidılara makamının tarifler ve bestelenen eserler açısından incelenmesi. Electronic Turkish Studies, 15 (2), 973-998.
- Kaçar, G. Y. (2020). Türk Müsikisinde Eser ve İcrâ Tahlîli Yöntemleri, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kaçar, G. Y., & Destegül, A. (2020). Cinuçen Tanrıkörür'a âit "kârçe-i nüh felek" eserinin biçim özellikleri açısından tahlîli. İstem, (36), 253-282.
- Karaduman, İ. (2010). Muallim İsmail Hakkı bey'in bestecilik yönü ve ferahfeza peşrevinin incelenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14 (1), 345-354.
- Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Köroğlu, G. N., Karaman, S. (2020). Zekâî Dede'nin lenk fahte usûlündeki nakış bestesinin usûl-arûz vezni ilişkisi açısından incelenmesi ve makamsal analizi. Fine Arts, 15 (1), 32-43.

- Levendoğlu, N. O. (2020). Geleneğe bağlı yenilikçi tavrın kült bestecisi Çinuçen Tanrıkorur ve bir temsili eser. Erdem, (78), 151-188.
- Oter, S. T. (2012). Usul, biçim, makam ve güfte yönleriyle Itri'nin nhft ağır semaisi'nin tahlili. İstem, (20), 165-178.
- Özakalın, M. U. (2019). *Cinuçen Tanrıkorur'un Bestelediği Mevlevi Âyinlerinin Makam, Usûl ve Ezgisel Ynden İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Din Msikîsi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- zalp, M. N. (1986). Türk Musikisi Tarihi, Derleme I-II. Cilt, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yayın, (34).
- zdemir, A. T., & ner, N. O. L. (2011). Ud icra geleneğinde Cinuçen Tanrıkorur ekolünün uzzal taksim üzerinden yansımaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (3), 325-337.
- zkan, İ. H. (1984). Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri. İstanbul: Ötüken.
- ztuna, Y. (2006). Türk Msikîsi Akademik Klasik Türk San'at Msikîsi'nin Ansiklopedik Sözlüğü. Cilt, I. Ankara: Orient Yayınları.
- Sönmez, C. (2001). *Alaeddin Yavaşca'nın çeşitli formlardaki eserlerinden birer örneğin müzikal analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuluk, K., Karataş, . (2020). Zeki Ârif Ataergin'in krdlihiczâr makamındaki eserlerinin makamsal incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (69), 678-694.
- Ulusoy, N. (2017). *Avni Anıl bestelerinin msikî unsurları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Müzikleri Anasanat Dalı, Ankara.
- Yavaşca, A. (2002). Türk msikîsinde kompozisyon ve beste biçimleri. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.
- Yurdacan, B. (2019). Türk Musikisi Tarihi ve Bestekârları. Ankara: Akademisyen Kitabevi A.ř.
- Yücel, H., Taşçeşme, H. (2020). Zekâi Dede'nin dilkeş-hâverân makamında ağır semai ve yrk semai formunda bestelediği 2 eserin makamsal açıdan incelenmesi. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 12 (46), 177-184.

Yücel, H. (2020). Münir Nurettin Selçuk'un rast ağır semâî ve nihâvend yürük semâî eserlerinin makamsal açıdan incelenmesi. Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi, 12 (47), 313-319.